

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

Jarosław Gałkiewicz (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku O. M.

z udziałem T. M., A. M., M. K., K. M., J. M. i O. M. jako następcy prawnego zmarłego B. M.

o stwierdzenie nabycia spadku po E. M.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 6 marca 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z 2 kwietnia 2009 r., sygn. II Ns 43/09

1. uchyla zaskarżone postanowienie w całości i umarza postępowanie w sprawie;

2. znosi wzajemnie koszty postępowania skargowego przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 lutego 2003 r., II Ns 2196/02, Sąd Rejonowy w Białymstoku stwierdził, że spadek po E. M. nabył B. M. w 1/4 części, T. M. w 1/4 części, Z. M. w 1/4 części oraz J. M. w 1/4 części, w tym wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne.

Pismem datowanym na 12 marca 2009 r. J. M. złożył zapewnienie spadkowe wskazując, iż jest to pierwsza sprawa spadkowa po jego zmarłej matce E. M., która 19 lutego 1993 r. sporządziła testament. Uczestnicy postępowania poza T. M., który nie stawiał się potwierdzili treść złożonego zapewnienia.

Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowieniem z 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09 stwierdził, że spadek po E. M., córce J. i A., zmarłej [...] stycznia 2001 r. w B., ostatnio stale zamieszkałej w B., na podstawie testamentu notarialnego z 19 lutego 1993 r. nabył wnuk O. M., syn J. i D. M. w całości.

Przedmiotowe postępowanie toczyło się z wniosku J. M. przedstawiciela ustawowego małoletniego wówczas O. M. z udziałem T. M., J. M., B. M., A. M., M. M. i K. M..

Prokurator Generalny pismem z 29 września 2022 r. podstawie art. 89 § 1 i § 2 oraz art. 115 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2021, poz. 1904, dalej także: „u.SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności orzeczeń sądowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej oraz naruszenia zasady ochrony zaufania obywateli do państwa, w szczególności w kontekście realizacji zasady bezpieczeństwa prawnego, zawartych w art. 2 Konstytucji RP, a także naruszenia prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności wyrażonego w art. 45 ust 1 Konstytucji RP oraz konstytucyjnego prawa do dziedziczenia chronionego w ramach art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, polegającego na wydaniu orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M. zmarłej [...] stycznia 2001 r. w B., podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy wywiódł skargę nadzwyczajną od postanowienia Sąd Rejonowy w Białymstoku 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09 zaskarżając je w całości. Prokurator Generalny zaskarżonemu postanowieniu na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN i w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucił:

1. naruszenie zasady ochrony zaufania obywateli do państwa, w szczególności w kontekście realizacji zasady bezpieczeństwa prawnego, zawartych w art. 2 Konstytucji RP, a także naruszenie prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności,

wyrażonego w art. 45 ust 1 Konstytucji RP oraz konstytucyjnego prawa do dziedziczenia, chronionego w ramach art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, polegające na wydaniu przez Sąd orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M., zmarłej dnia [...] stycznia 2001 r. w B. podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy wydane wcześniej;

2. rażące naruszenie prawa procesowego polegające na niewłaściwym zastosowaniu przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., w zw. z art. 365 k.p.c. i orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M., zmarłej dnia [...] stycznia 2001 r. w B., podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy zapadłe w Sądzie Rejonowym II Wydział Cywilny w Białymstoku w dniu 24 lutego 2003 r. o sygn. akt II Ns 2196/02, co winno skutkować odrzuceniem wniosku złożonego w zaskarżonej sprawie;
3. rażące naruszenie prawa procesowego polegające na niewłaściwym zastosowaniu art. 669 w zw. z art. 677 § 1 k.p.c. i zaniechanie przez Sąd Rejonowy w Białymstoku w sprawie o sygn. akt II Ns 43/09 dokonania badania z urzędu kręgu spadkobierców oraz czy tożsame postępowanie nie było już przeprowadzone i prawomocnie zakończone.

Na zasadzie art. 91 § 1 u.SN Prokurator Generalny wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09 i umorzenie postępowania w sprawie.

J. M. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika adwokata M. S. w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i umorzenie postępowanie w sprawie oraz wzajemne zniesienie kosztów postępowania między stronami.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jest środkiem zaskarżenia o charakterze nadzwyczajnym. Wynika to z przyjętej przez ustawodawcę konstrukcji prawnej tej instytucji. Zgodnie bowiem z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla

zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1. orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub
 2. orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub
 3. zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Wykładnia art. 89 § 1 u.SN nakazuje zatem przyjąć, że nie każde wadliwe orzeczenie powinno zostać wyeliminowane w tym trybie. Chodzi bowiem wyłącznie o usunięcie z obrotu prawnego tych judykatów, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego. W doktrynie i orzecznictwie konstytucyjnym podnosi się, że zasada demokratycznego państwa prawnego w znaczeniu opisowym jest zbiorem różnych wartości bezpośrednio lub pośrednio wyrażonych w Konstytucji RP, dotyczących prawa, ustroju państwa oraz relacji między państwem a jednostką (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25 listopada 1997 r., K 26/97). Jedną z fundamentalnych powinności, możliwą do wyprowadzenia z zasady demokratycznego państwa prawnego, jest obowiązek działania organów państwa na podstawie i w granicach prawa. W toku postępowania sądowego przejawia się to wyraźnie obowiązkiem przestrzegania przepisów procedury, właściwej dla danej sprawy, a także przepisów prawa materialnego, na podstawie których organ władzy sądowniczej podejmuje określone decyzje.

Sąd Najwyższy w wyroku z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21, określił istotę kontroli prawomocnego rozstrzygnięcia zainicjowaną skargą nadzwyczajną. Wskazano, że wyeliminowane w trybie art. 89 § 1 ustawy o SN powinny dotyczyć rozstrzygnięć będących *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi. W praktyce, oznacza to, że już pobieżna analiza przebiegu

postępowania i jego skutków powinna wywoływać zasadne wątpliwości co do jej prawidłowości w świetle naczelnych zasad, na których oparty jest system prawa w Polsce.

Skuteczne wniesienie skargi nadzwyczajnej uzależnione jest od spełnienia przesłanek formalnych. Odnoszą się one do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów, które posiadają uprawnienie do wywiedzenia tego środka. Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Artykuł 89 § 2 u.SN stanowi, że uprawnionym do wywiedzenia tego środka zaskarżenia jest Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W myśl zaś art. 89 § 3 ustawy o SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna - w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna, po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. W tym zakresie należy mieć jednak także na względzie przepisy przejściowe zawarte w ustawie o SN, w świetle których w okresie 6 lat od dnia wejścia ustawy o Sądzie Najwyższym w życie, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W takim jednak przypadku krąg podmiotów legitymowanych do jej wniesienia jest jeszcze bardziej zawężony i obejmuje wyłącznie Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 115 § 1 i 1a ustawy o SN).

Jak wynika z treści art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, w granicach

zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Przepis ten na podstawie art. 95 pkt 1 ustawy o SN stosuje się w postępowaniu w sprawie skargi nadzwyczajnej.

Formalnopravna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie wskazuje na dopuszczalność dalszego procedowania skargi. Została ona bowiem wywiedziona od prawomocnego rozstrzygnięcia sądu powszechnego, jakim jest wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku z 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09, który niewątpliwie także zakończył postępowanie w sprawie. Autorem skargi nadzwyczajnej jest Prokurator Generalny, który jest podmiotem legitymowanym do wystąpienia z tym środkiem zaskarżenia na podstawie art. 115 § 1a ustawy o SN. Skarga została wywiedziona w terminie, o którym stanowi art. 115 § 1 ustawy o SN. Jednocześnie, w przedmiotowej sprawie nie zachodzą ograniczenia, o których mowa w art. 90 u.SN.

Zaskarżonemu postanowieniu Prokurator Generalny zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego polegające na niewłaściwym zastosowaniu przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., w zw. z art. 365 k.p.c. i orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M., zmarłej [...] stycznia 2001 r. w B., podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy zapadłe w Sądzie Rejonowym II Wydział Cywilny w Białymstoku w dniu 24 lutego 2003 r., akt II Ns 2196/02, co winno skutkować odrzuceniem wniosku złożonego w zaskarżonej sprawie. Prokurator Generalny zarzucił nadto rażące naruszenie prawa procesowego polegające na niewłaściwym zastosowaniu art. 669 w zw. z art. 677 § 1 k.p.c. i zaniechanie przez Sąd Rejonowy w Białymstoku w sprawie o sygn. akt II Ns 43/09 dokonania badania z urzędu kręgu spadkobierców oraz czy tożsame postępowanie nie było już przeprowadzone i prawomocnie zakończone.

Zgodnie z art. 669 k.p.c. sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi. W myśl art. 677 § 1 k.p.c. sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich

spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów. Stosownie do art. 199 § 1 k.p.c. sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Przenosząc powyższe na grunt analizowanej sprawy, Sąd Rejonowy w Białymstoku nie mógł z uwagi na wyraźne brzmienie art. art. 199 § 1 pkt 2 *in fine* w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a więc ze względu na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej, rozpoznawać merytorycznie sprawy z wniosku J. M., który złożył zapewnienie spadkowe wskazując, iż jest to pierwsza sprawa spadkowa po jego zmarłej matce E. M., która 19 lutego 1993 r. sporządziła testament. Sąd Rejonowy w Białymstoku powinien zapewnienie spadkowe J. M. z 12 marca 2009 r. odrzucić stosownie do art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Istnienie prawomocnego orzeczenia tego samego Sądu, dotyczącego tej samej sprawy, stało na przeszkodzie orzekaniu po raz wtóry o stwierdzeniu nabycia praw do spadku po E. M.. Na skutek rozpoznania sprawy doszło do sytuacji, w której o tym samym przedmiocie postępowania, tzn. spadku po E. M., rozstrzygają dwa prawomocne orzeczenia, przy czym są one ze sobą sprzeczne. Należy bowiem zauważyć, że postanowieniem z 24 lutego 2003 r., II Ns 2196/02, Sąd Rejonowy w Białymstoku stwierdził, że spadek po E. M. nabył B. M. w 1/4 części, T. M. w 1/4 części, Z. M. w 1/4 części oraz J. M. w 1/4 części, w tym wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne. Z kolei zaskarżonym postanowieniem z 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09 Sąd Rejonowy w Białymstoku stwierdził, że spadek po E. M., córce J. i A., zmarłej [...] stycznia 2001 r. w B., ostatnio stale zamieszkałej w B., na podstawie testamentu notarialnego z 19 lutego 1993 r. nabył wnuk O. M., syn J. i D. M. w całości.

Wydając kolejne postanowienie w tej samej sprawie, Sąd Rejonowy w Białymstoku wydał orzeczenie w warunkach nieważności postępowania, wobec zaistnienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej. Powyższe niewątpliwie świadczy o rażącym naruszeniu prawa i godzi w powagę wymiaru sprawiedliwości (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 marca 2019

r., I NSNc 1/19; 18 marca 2011 r., III CSK 31/11; 2 kwietnia 1997 r., II CKU 56/96; wyrok Sądu Najwyższego z 24 października 1996 r., II URN 33/96).

W niniejszej sprawie należy zwrócić uwagę także na jeden aspekt, który wyraźnie jest akcentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Stwierdza się bowiem, co podziela także skład w niniejszej sprawie, że „w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, rola sądu jest determinowana ustawowym obowiązkiem działania z urzędu. Obowiązek działania z urzędu oznacza, że sąd nie może poprzestać na tym, co zostanie zaoferowane przez uczestników postępowania, bowiem ocenić musi, czy stwarza to wystarczającą podstawę do prawidłowego stwierdzenia, kto nabył spadek. Sąd, aby zadośćuczynić obowiązkowi wynikającemu z art. 677 k.p.c., powinien ustalić pełny krąg spadkobierców ustawowych, ewentualne istnienie testamentu i jego ważność, sprawdzić czy nie zachodzą negatywne przesłanki dziedziczenia, ustalić czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne i komu przypadło w drodze dziedziczenia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 24 października 2001 r., III CZP 64/01, OSNC 2002, nr 5, poz. 61). W tym kontekście, po stronie sądu istnieje także obowiązek, aby ustalić na podstawie dostępnych instrumentów, czy wcześniej w sprawie nie toczyło się już jakiekolwiek postępowanie” (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2022 r., I NSNc 454/21).

Należy uznać, że poprzez wydanie zaskarżonego postanowienia doszło do naruszenia, słusznie wyartykułowanych przez Prokuratora Generalnego w skardze nadzwyczajnej zasad, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP, tj. zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, jak też konstytucyjnego prawa do dziedziczenia, chronionego w ramach art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, oraz konstytucyjnego prawa do sądu, o którym stanowi art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Konstytucja RP w art. 45 ust. 1 statuuje zasadę prawa do sądu, zgodnie z którą każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 16 stycznia 2006 r., SK 30/05, wyraźnie zaznaczył, że „sprawiedliwość proceduralna należy do istoty konstytucyjnego prawa do sądu, albowiem prawo do sądu bez zachowania standardu rzetelności postępowania byłoby prawem fasadowym”. Tak ukształtowane prawo do sądu

obejmuje w szczególności prawo do właściwej procedury. Prawo do sądu realizowane ma być według reguł ustalonych przez ustawodawcę w procedurach stworzonych dla rozpoznawania spraw poszczególnych rodzajów. Z kolei przepisy te w aspekcie dotyczącym postępowania cywilnego, nakładają na sąd obowiązek badania z urzędu przesłanek, o których mowa w art. 199 § 1 k.p.c., czy też 379 k.p.c., niezależnie od etapu postępowania, na którym sąd powziął informację co do ich wystąpienia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 lutego 2021 r., I NSNc 132/20; 2 grudnia 2020 r., I NSNc 102/20; 26 marca 2019 r., I NSNc 1/19). Prawo do sądu obejmuje także prawo wiążącego rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 16 marca 1999 r., SK 19/98).

Kwestie dotyczące ochrony prawa dziedziczenia podlegają szczególnej pieczy konstytucyjnej. Zgodnie z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo do dziedziczenia. Zgodnie z ust. 2 przytoczonego przepisu Konstytucji RP własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Ochronę tych praw uzasadniają także oparte na art. 2 Konstytucji RP zasady ochrony bezpieczeństwa prawnego i zaufania do prawa. Słusznie w tym zakresie stwierdził Sąd Najwyższy, że „prawo dziedziczenia nie odnosi się do samego faktu sukcesji, mającego miejsce w chwili otwarcia spadku, a więc śmierci spadkodawcy, lecz także obowiązku organów państwa do ochrony wszelkich praw obligacyjnych związanych ze spadkiem, a także ustanowienia i zabezpieczenia odpowiednich procedur, mających na celu stwierdzenie nabycia spadku, ochronę nabywcy, czy działu spadku. Na ustawodawcy spoczywa zatem obowiązek zagwarantowania obywatelom takich instrumentów prawnych, które skutecznie umożliwią im uregulowanie spraw spadkowych, a zarazem zapewnią ich ochronę. W tych kwestiach, niewątpliwie istotna jest rola zarówno ustawodawcy, jak i wymiaru sprawiedliwości” (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 marca 2019 r., I NSNc 1/19).

W ocenie Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie uchylenie zaskarżonego wyroku jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Zdefiniowana w art. 89 § 1 u.SN przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej

jednoznacznie nawiązuje do art. 2 Konstytucji RP, co czyni koniecznym dokonywanie jej wykładni przy wykorzystaniu osiągnięć orzecznictwa i doktryny traktujących o tej konstytucyjnej zasadzie (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 205/21). Artykuł 2 Konstytucji RP stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego z art. 2 Konstytucji RP wywodzi się także liczne szczegółowe zasady pochodne, takie jak: zasada sprawiedliwości proceduralnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, zasada ochrony praw słuszenie nabytych, zasada ochrony interesów w toku, zasada niedziałania prawa wstecz, zasada *ne bis in idem* czy zakaz nadmiernej ingerencji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2022 r., I NSNc 22/21).

Wydanie dwóch orzeczeń spadkowych w okolicznościach niniejszej sprawy godzi w konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jak również w zasady z niej wynikające, tj. zasadę zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, a także konstytucyjne prawo dziedziczenia i prawo do sądu. Kiedy w obrocie prawnym funkcjonują dwa odmienne od siebie orzeczenia spadkowe – dotyczące tego samego spadkodawcy – powstaje stan niepewności prawnej. Uczestnicy postępowania nie uzyskują bowiem jednoznacznego potwierdzenia uprawnień spadkowych. Taka sytuacja – przez pryzmat bezpieczeństwa prawnego i zaufania do organów władzy sądowniczej – nie może mieć w demokratycznym państwie prawnym miejsca.

W konsekwencji Sąd Najwyższy stwierdził, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia zasad i wartości wywodzonych z Konstytucji RP, zwłaszcza w zakresie 45 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2, a w konsekwencji art. 2 Konstytucji RP, a także uchybiono przepisom ustawowym, co skutkowało koniecznością wyeliminowania zaskarżonego wyroku z obrotu prawnego. Sąd Rejonowy w Białymstoku uchybił wymaganiom składającym się na prawo do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP poprzez niezastosowanie określonych reguł proceduralnych. Postępowanie spadkowe zakończone wydaniem przez Sąd Rejonowy w Białymstoku postanowienia z 2 kwietnia 2009 r., II Ns 43/09 nie powinno się było

toczyć z powodów formalnych, o których wspomiano wyżej. Tym samym wydając zaskarżone postanowienie naruszył ustanowione w art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP prawo do dziedziczenia, które przejawia się także, jak zaznaczono powyżej koniecznością ustanowienia i zabezpieczenia odpowiednich, a przez to także stosowania przez władzę sądowniczą określonych procedur, mających na celu stwierdzenie nabycia spadku, ochronę nabywcy, czy działu spadku.

W świetle powyższego, kolejne postępowanie w przedmiocie nabycia spadku po tej samej osobie jest niedopuszczalne na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 *in fine* w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., i dlatego zakwestionowane przez Prokuratora Generalnego postanowienie podlega uchyleniu, a postępowanie umorzeniu ze względu na dyspozycję art. 91 § 1 u.SN.

Rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniu przed Sądem Najwyższym uzasadnione jest treścią stosowanego odpowiednio do postępowania w sprawie ze skargi nadzwyczajnej art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu podlegają wzajemnemu zniesieniu, co oznacza, że każda ze stron ponosi koszty związane z jej udziałem w postępowaniu.

[SOP]

(r.g.)